

IBDIS
Ministerul Educației

We know
books

art Klett

Cleopatra Mihăilescu
Tudora Pițilă

4

Istorie

Clasa a IV-a

1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate	
1.1. Ordonarea cronologică a unor evenimente din viața familiei, a faptelor prezentate într-o situație de învățare	
1.2. Localizarea în spațiu a evenimentelor istorice	
1.3. Recunoașterea preocupării oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu	
2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent	
2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare	
2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut	
2.3. Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp	
3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare	
3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile	
3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă	

Unitatea 1. Trecutul și prezentul

din jurul nostru	9
(1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)	
1. Ce este istoria?	10
2. Timpul istoric și mediul geografic	12
3. Familia. Arborele genealogic	14
4. Comunitatea locală și națională.	
Comunități ale minorităților pe teritoriul României	18
5. Copilăria de ieri și de azi	22
6. Popoare de ieri și de azi	24
7. Cunoașterea lumii prin călători	28
Recapitulare	32
Exploratori și călătorii celebre (Proiect)	34
Evaluare	35
Activități de ameliorare/dezvoltare	36

Unitatea 2. Epoci istorice. Evenimente, personalități, locuri istorice (I).

Antichitatea și Evul Mediu	37
(1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)	
1. Grecii – prima civilizație a Europei.	38
2. Dacii și romanii. Întemeierea poporului român	42
3. Întemeietorii statelor medievale românești.	
Gelu. Dragoș. Basarab	46
4. Figuri legendare ale Țării Românești.	
Mircea cel Bătrân (1386 – 1418)	50
5. Vlad Țepeș (1448, 1456 – 1462, 1476)	54
6. Ștefan cel Mare (1457 – 1504)	56
7. Iancu de Hunedoara (1441 – 1456)	60
8. Mihai Viteazul (1593 – 1601)	64
9. Transilvania – spațiu multiethnic. Sat și oraș în Evul Mediu.	
Despre personalitățile minorităților	68
Recapitulare	72
Îmi place să învăț la istorie! Jocuri didactice recapitulative	74
Evaluare	76
Investigație.	78

Unitatea 3. Epoci istorice. Evenimente, personalități, locuri istorice (II). Epoca modernă și Epoca contemporană . . . 79

(1.2, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)

1. Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române (1859) . . .	80
2. Cucerirea independenței (1877 – 1878) în timpul regelui Carol I . .	84
3. Eroi ai Primului Război Mondial (1914 – 1918)	88
4. Regele Ferdinand și Marea Unire.	92
5. România la cumpăna dintre milenii	96
Recapitulare	100
Îmi place să învăț la istorie! Jocuri didactice recapitulative .	102
Evaluare	103
Activități de ameliorare/dezvoltare	104

Unitatea 4. Cultură și patrimoniu 105

(1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3)

1. Locuri istorice în comunitate	106
2. Construcții religioase și ctitorii lor	108
3. Monumente și locuri istorice incluse în Patrimoniul UNESCO	110
Recapitulare	114
Evaluare	116
Activități de ameliorare/dezvoltare	117
Recapitulare finală	118
Evaluare finală	122
Autoevaluare finală	124
Activități de ameliorare/dezvoltare	125
Dicționar	126
Recomandări de lectură	128

Competențe generale și specifice

4. Formarea imaginii pozitive
despre sine și despre ceilalți
- 4.1. Determinarea semnificației
unor evenimente din trecut
și din prezent
- 4.2. Recunoașterea
asemănărilor și deosebirilor
dintre sine și celălalt, dintre
persoane și grupuri
- 4.3. Manifestarea unei atitudini
deschise în cazul unor situații
care presupun comunicarea

Unitatea

Trecutul și prezentul din jurul nostru

Ce vom descoperi împreună?

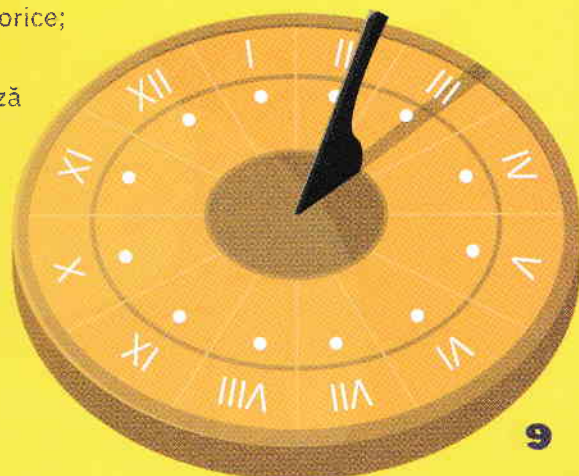
- Ce este istoria?
- Cum se măsoară timpul în istorie?
- Ce este familia?
- Ce sunt comunitatea locală și comunitatea națională?
- Ce reprezintă comunitățile minorităților?
- Cum era copilăria în trecut și cum este astăzi?
- Cum a fost cunoscută lumea prin călători?

Ce vom fi capabili să facem?

- să definim istoria ca știință;
- să numim și să clasificăm sursele istorice;
- să explicăm importanța studierii istoriei;
- să plasăm un eveniment istoric în epoca (secolul, mileniul) căreia îi aparține;
- să ordonăm evenimente din viața proprie;
- să întocmim Jurnalul clasei;
- să explicăm rolul familiei și al trecutului acesteia pentru viața proprie;
- să alcătuim un arbore genealogic;
- să explicăm cum s-au format și au evoluat comunitățile;
- să adunăm materiale ce ar putea deveni surse istorice;
- să localizăm, pe hartă, locuri unde s-au petrecut evenimente istorice;
- să raportăm evenimentele la condițiile în care s-au petrecut;
- să caracterizăm personaje istorice pe baza dovezilor ce ilustrează faptele acestora.

Ce termeni istorici vom reține?

sursă istorică, arheolog, eră istorică, dată istorică,
comunitate, minoritate

Album istoric

Fig. 1. Săpături arheologice

Fig. 2. Arheolog care restaurează și datează obiectele descoperite

Fig. 3. Muzeul Național de Istorie a României (București)

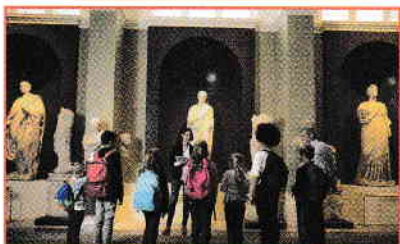

Fig. 4. Vizită într-un muzeu de istorie

Fig. 5. Obiecte expuse în muzeu

Fig. 6. Bibliotecă în care se păstrează manuscrise vechi

Știm

- Dintotdeauna, oamenii au dorit să cunoască trecutul familiei lor, al neamului din care fac parte.
- Ei au căutat informații, indicii lăsate de înaintași, pe care le-au interpretat și le-au făcut cunoscute semenilor.

Vrem să știm

- Ce studiază istoria, ca știință?
- Cum se numesc oamenii care studiază istoria?
- Ce indicii ne transmit informații pe baza cărora putem reconstitui trecutul?

Izvoare istorice

„Istoria este cea dintâi carte a unei nații. Într-însa ea își vede trecutul, prezentul și viitorul.”

Nicolae Bălcescu (1819 – 1852),
istoric român

Descoperim

- Priviți imaginile din **Albumul istoric** și precizați activitățile ilustrate în fig. 1 și 2.
- Numiți locurile în care se păstrează obiectele din fig. 5 și 6.
- Menționați și alte obiecte care pot fi expuse într-un muzeu (fig. 3).

Reținem

Ce este istoria?

Istoria este știința care studiază evoluția societății omenеști de la origini și până în prezent. Istoria ne arată cum au trăit oamenii din toate timpurile, cum și-au făurit unelte, arme și adăposturi. Istoria ne povestește despre ocupațiile oamenilor, despre cum s-au organizat, despre faptele cele mai importante care s-au petrecut și despre cei mai de seamă conducători. Oamenii care studiază și scriu despre toate acestea se numesc **istorici**.

Reținem

Cum se studiază istoria?

Reconstituirea istoriei se realizează cu ajutorul dovezilor sau a **surselor istorice**.

Sursele istorice se împart în două categorii: **scrise**, în care intră documentele, hărțile (fig. 7), inscripțiile (fig. 8) și monedele (fig. 9), și **nescrise**, care cuprind armele, podoabele și obiectele din diverse materiale, cum ar fi de exemplu vasele din ceramică (fig. 10).

Descoperirea surselor istorice se face de către **arheologi**, care, în urma săpăturilor arheologice și a analizelor de laborator (fig. 1 și 2), furnizează informații importante istoricilor. Multe dintre aceste descoperiri se păstrează în muzee (fig. 4), în biblioteci (fig. 6) și în arhive.

Fig. 7. Hartă veche

Fig. 8. Inscripție în piatră

Fig. 9. Monede antice

Aplicăm

1. Dați exemple de surse istorice pe care le-ați văzut:

- într-un muzeu;
- într-un castel.

Grupați-le în funcție de tipul lor (scrise sau nescrise).

2. Explicați importanța studierii istoriei, pornind de la enunțul dat.

„Istoria iaste dascălul tuturor lucrurilor, că ea nu numai cu cuvinte, ci și cu pilde adeverează cele ce învață.”

Samuil Micu (1745 – 1806), istoric

3. Activitate în echipă

- Realizați, în clasă, o mică expoziție de monede și bancnote vechi, ieșite din uz (care nu se mai folosesc).
- Notați, pe un bilețel, sub fiecare exponat, perioada în care a fost folosit.

Fig. 10. Vase de ceramică

Steluța întrebărilor

Am învățat

- Istoria este știința care se ocupă cu studierea trecutului omenirii.
- Istoricii reconstituie evenimentele petrecute pe baza surselor istorice, scrise și nescrise.

Portofoliu

Colecționați ilustrate și pliante aparținând unor muzee care înfățișează diferite izvoare istorice.

Album istoric

Fig. 1. Ceas solar

Fig. 2. Ceas cu apă

Fig. 3. Clepsidră

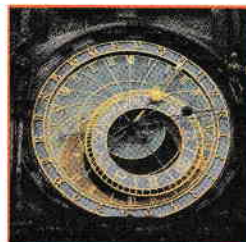

Fig. 4. Orologiu

Fig. 5. Ceas mecanic

Știm

- Timpul se măsoară în secunde, minute, ore, zile, săptămâni, luni, ani, secole și milenii.
- Mediul înconjurător reprezintă totalitatea condițiilor naturale (temperatură, relief, apă, sol etc.) de pe pământ sau dintr-o regiune a acestuia, în care ființele și lucrurile evoluează.

Vrem să știm

- Cum se măsoară timpul în istorie?
- În ce mod influențează mediul geografic viața oamenilor?
- Cum a evoluat omul de la o perioadă la alta?

Izvoare istorice

„Viața unui neam este adeseori hotărâtă [...] de către aria geografică pe care a trebuit să se dezvolte.”

Nicolae Iorga (1871 – 1940), istoric

Descoperim

- Priviți fig. 1 – 5 în care este prezentată o scurtă „istorie” a instrumentelor de măsurare a timpului.
- Discutați despre modul de utilizare a fiecărui obiect și despre precizia acestuia.
- Selectați, din enciclopedii sau de pe internet, alte informații cu privire la măsurarea timpului.
- Priviți fig. 7 – 9 de la pagina 13 și discutați despre modul în care viața oamenilor este influențată de mediul geografic și climatic în care trăiesc.

Reținem

Pentru a putea să studiem trecutul, este necesar să cunoaștem două repere importante: **timpul** când s-a petrecut un eveniment și **locul** unde s-a desfășurat acesta.

Momentul în care s-a desfășurat un eveniment în istorie poartă numele de **dată istorică**, iar succesiunea evenimentelor istorice, așezate în ordinea în care s-au petrecut, se numește **cronologie**.

În istorie, timpul a fost împărțit în două mari perioade, numite **ere**, luându-se ca eveniment de referință anul nașterii lui Isus Hristos: era de dinainte de Hristos (î.H.) și era de după Hristos (d.H.). Localizarea evenimentelor istorice se realizează cu ajutorul **hărților**.

Pentru o mai bună încadrare a evenimentelor, istoricii au împărțit timpul istoric în **epoci istorice**, perioade lungi de timp care prezintă anumite trăsături caracteristice.

Reținem

În funcție de aceste trăsături, timpul a fost delimitat în cinci mari epoci: Epoca străveche (Preistoria), Epoca Antică, Epoca medievală (Evul Mediu), Epoca modernă și Epoca contemporană (fig. 6). Omului i-au trebuit milioane de ani de evoluție pentru a ajunge la limita dintre cele două ere. La început, oamenii trăiau organizați în cete, ginți sau triburi, se hrăneau cu ceea ce le oferea natura și se adăposteau în peșteri și păduri. Odată cu descoperirea focului, omul a reușit să-și confecționeze primele unelte și arme din bronz, apoi din fier, și și-a ridicat primele adăposturi.

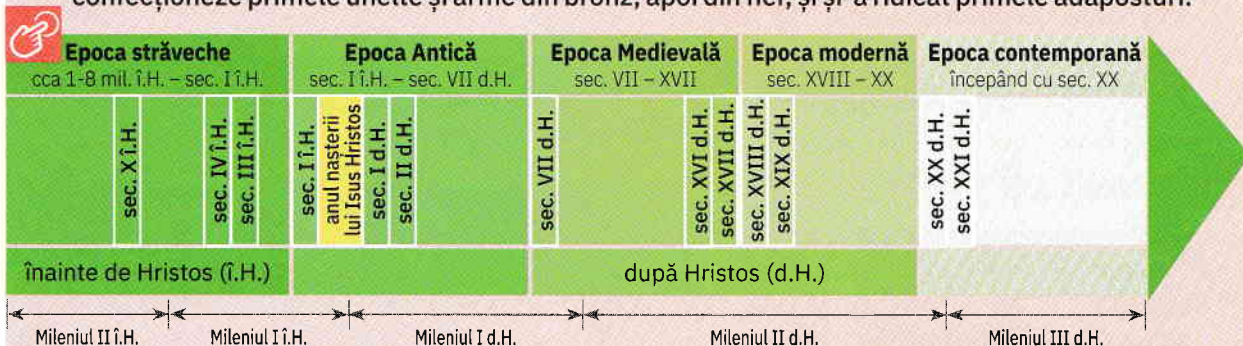

Fig. 6. Împărțirea timpului istoric în epoci

Viața oamenilor a fost și este influențată de mediul geografic și climatic în care trăiesc. Ei au fost nevoiți să se adapteze în permanență condițiilor naturale, iar ocupațiile și gospodăriile lor sunt diferite în funcție de relieful zonei în care trăiesc, de climă, de existența unor surse de apă (fig. 7 – 9) etc.

Fig. 7. Locuință din zona de deal

Fig. 8. Locuință din zona polară

Fig. 9. Locuințe din deșert

Aplicăm

Activitate în echipă

- Întocmiți un **Jurnal al clasei** în care să notați, în ordine cronologică, cele mai importante evenimente din viața colectivului vostru.
- Realizați sau strângeți fotografii sugestive ale fiecărui eveniment (din colecția personală și cu acordul părinților), fișe de observații, concluzii, impresii, precum și diplome care să completeze informațiile notate.

Am învățat

- Un eveniment istoric se desfășoară într-un anumit moment și într-un anumit spațiu geografic.
- Timpul istoric a fost împărțit în funcție de anumite caracteristici în epoci istorice.
- Între viața omului și mediul geografic în care trăiește există o strânsă legătură.

Știm

- Familia este primul grup din care facem parte.
- O familie este formată din bunici, părinți și copii.
- În familie avem interese și preocupări comune, bazate pe înțelegere, ajutor și iubire.

Vrem să știm

- Care sunt evenimentele importante din viața unei familii?
- Ce documente atestă aceste evenimente?

Descoperim

Priviți familia din imaginea de mai sus.

- Câte generații sunt ilustrate?
- Câți membri numără fiecare generație?
- Ce relații se stabilesc între membrii unei familii? De ce?

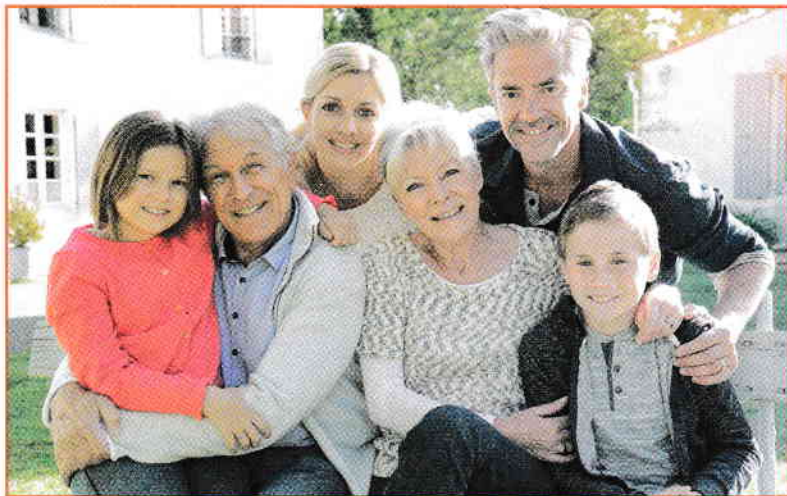

Fig. 1. Familie alcătuită din generații diferite

Despre familie

Art. 1. Familia are la bază căsătoria liber consimțită între soți.

Art. 2. Relațiile de familie se bazează pe prietenie și afecțiune reciprocă între membrii ei, care sunt datori să-și acorde unul altuia sprijin moral și material.

Codul familiei

Reținem

Ce este familia?

Familia reprezintă un grup care are la bază legături de căsătorie și de rudenie între persoanele care o alcătuiesc.

Această formă de organizare a fost atestată istoric din cele mai vechi timpuri. Orice familie are o locuință, o gospodărie (fig. 2) în care se desfășoară multe dintre activitățile zilnice ale membrilor ei, evenimentele importante sau sărbătorile.

La ce evenimente se reunește familia?

Dintre evenimentele importante din viața unei familii, pot fi amintite: nașterea, botezul unui copil (fig. 3), căsătoria, aniversarea (fig. 4), terminarea studiilor (fig. 5), schimbarea domiciliului. Toate acestea sunt consemnate în diverse acte, cum ar fi: certificatul de naștere și cel de căsătorie, diploma, titlul de proprietate ș.a.

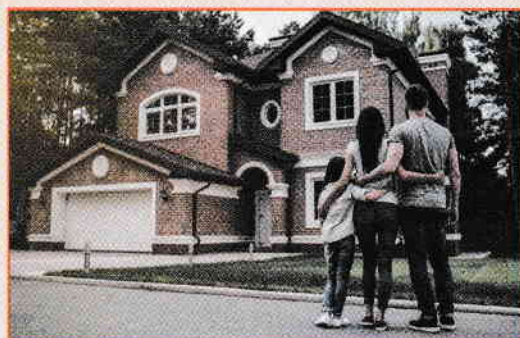

Fig. 2. Locuința unei familii

Reținem

▶ La toate aceste evenimente pot participa membrii **familiei restrânse**, care este formată din soț, soție și copiii minori sau cei ai **familiei extinse**, care include și alte rude: bunici, unchi, mătuși, verișori etc. Uneori, familia restrânsă este **monoparentală**, fiind formată dintr-un singur părinte și copiii minori, ca urmare a unor evenimente triste petrecute în viața familiei, precum divorțul sau decesul unuia dintre părinți.

Persoanele vârstnice dintr-o familie sunt cele care oferă informații și le povestesc urmașilor despre cele mai importante evenimente din viața înaintașilor.

Multe dintre aceste evenimente rămân ca dovezi ale existenței familiei. Ele sunt transmise celor mai tineri sub formă de fotografii, scrisori, jurnale, note, acte, memorii etc.

Tinerii au datoria de a păstra documentele și amintirile de familie. Ei vor spori moștenirea generațiilor următoare prin alte fapte frumoase.

Fig. 3. Botezul unui nou membru al familiei

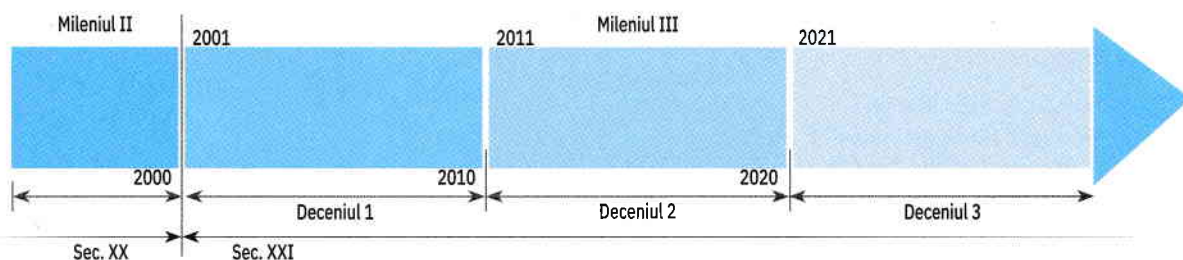
Fig. 4. Aniversarea, moment important din familie

Fig. 5. Terminarea studiilor

Aplicăm

1. Numiți documentele pe care le considerați importante pentru familiile voastre. Motivați alegerea.
2. Fixați, pe o axă a timpului asemănătoare celei date, cele mai importante evenimente petrecute în familiile voastre în ultimul deceniu. Stabiliți, pe aceeași axă a timpului, data voastră de naștere.

- Prezentați aceste evenimente în fața colegilor voștri, în ordine cronologică, folosind termenii: *mai întâi; apoi; în același timp; pe urmă; în final.*

3. Dați exemple de realizări din activitatea voastră școlară care pot deveni, în timp, documente.

Știați că ...

- ... familia este unul dintre elementele permanente de-a lungul istoriei din cele mai vechi timpuri?
- ... între părinți și copii exista o legătură foarte puternică încă din Preistorie?